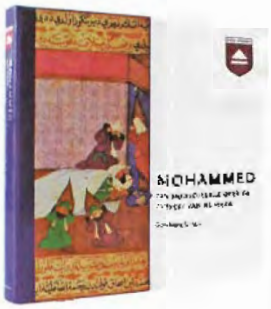
van Mohammed weten gaat terug op een boek dat is geschreven door een zekere Ibn Ishaq rond 750. Dat is dus zo'n honderdentwintig jaar na het overlijden van de profeet. Belangrijke strekking van Ibn Ishaq's hagiografie is dat Mohammed als profeet niet onder doet voor Mozes en Jezus. In de islamitische overlevering wordt daarom misschien wel een scherp contrast gemaakt tussen de duistere periode van heidendom van voor het optreden van Mohammed, een tijd waaruit ook de Kaâba, de heilige kubus in Mekka, stamt en de periode waarin het ware geloof werd geopenbaard en verspreid. Maar waarschijnlijk bestond dat verschil er niet en was in de vroege zevende eeuw het Arabisch schiereiland helemaal geen polytheïstische bende omdat grote delen ervan één god vereerden en ook christelijke en joodse gemeenschappen kenden. In ieder geval ging de vestiging van Mohammeds gezag met veel strijd gepaard, maar overvallen op karavanen en handelsnederzettingen waren toen geen uniek verschijnsel. Problematischer voor ons is natuurlijk de behandeling door de moslims van de joodse gemeenschap van Medina; binnen vijf jaar na hun komst in die stad waren alle joden verdreven of vermoord. Onnodig erbij te zeggen dat we dit soort zaken in de christelijke wereld ook kennen. En dan is er nog het verhaal van Aisha, Mohammeds jonge bruid. In onze ogen was het huwelijk de legitimatie van een pedofiele verhouding. Maar weten we eigenlijk wel hoe oud Aisha was? Jansen merkt op dat in het Romeinse rijk de huwelijksleeftijd voor meisjes twaalf jaar was. Misschien week het huwelijk tussen Aisha en Mohammed dus helemaal niet af van de gebruiken in die tijd en in die streken. Blijft de vraag hoe ingrijpend de bekering tot de islam voor het dagelijks leven van de bewoners van het Midden-Oosten in de zevende eeuw is geweest. Daarop kan het levensverhaal van Mohammed geen antwoord geven.

Hans Pols

HEIN VAN DOLEN, *ROMEINSE SAGEN EN VERHALEN IN EEN NOTENDOP*. (BERT BAKKER: AMSTERDAM 2008), 121 BLZ., € 10,00.

De belangrijkste antieke literaire bron voor de vroegste Romeinse geschiedenis is Livius' omvangrijke *Ab urbe condita*, dat geschreven werd in de decennia rond het begin van onze jaartelling. Dit werk laat een voor moderne historici merkwaardige combinatie zien van feit en fictie – waar deze moeilijk te scheiden zijn mag men misschien spreken van verdichting. Territoriale oorlogen zullen in die schimmige eeuwen gevoerd zijn en de Romeinse aanvoerders kunnen Romulus of Coriolanus hebben geheten. De exacte anekdotes die door Livius over deze figuren worden verteld lijken echter onhistorisch: karaktertrekken zijn uitvergroot, avonturen lijken eerder mythologisch of heroïsch. In de Notendopserie verschijnt een boekje dat gewijd is aan deze oudste Romeinse 'geschiedenis'. De titel zegt het: sagen en verhalen, dus meer literatuur dan feiten. De meeste verhalen komen uit Livius, maar samensteller Hein van Dolen heeft ook een paar andere schrijvers geraadpleegd. Zijn selectie bevat het onvermijdelijke: de twee vondelingetjes en de wolvin, de roof van de Sabijnse meisjes, de principiële Lucretia, wier zelfmoord na een verkrachting de antikoningsgevoelens aanwakkert, zodat Rome een republiek wordt. Voorts: Vestaalse maagden, de Galliërs die Rome plunderen, de ganzen van het Capitool. Van Dolen neemt ook minder bekend, maar niet minder aardig materiaal op: over een tweegevecht dat beslist werd dankzij een agressieve en partijdige raaf - door de goden gezonden natuurlijk en over een flink staaltje ingenieurstalent, dat de Romeinen in staat stelde om een orakelspreuk te laten uitkomen. Als Veii niet vallen zal voordat het Albaanse meer droogvalt, regelen we dat het Albaanse meer droogvalt! De selectie breekt af rond 300 voor Christus. Van Dolen schrijft in zijn nawoord dat rond deze tijd het sagenkarakter van de Romeinse geschiedenis sterk verminderd. De eeuw van de Punische oorlogen breekt aan – een periode waarvoor mannen als Livius veel betere documentatie konden vinden. *Romeinse sagen en verhalen in een notendop* is niet uniek. Het staat in een lange traditie van dit soort werkjes: navertelde grootheden. Van Dolen heeft een net boekje afgeleverd, dat een bibliotheek kan aanvullen als die bibliotheek niet al iets dergelijks heeft.

Siward Tacoma

